

Spreektekst minister Frank Rijkaart van BZK op het Najaarscongres van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters op 2 oktober 2025 in Amstelveen.

Dames en heren, burgemeesters,

Het is mij een eer om vandaag bij u te zijn, op dit Najaarscongres van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters. Zeventig jaar NGB – dat is een mijlpaal die we met recht mogen vieren. Het thema van uw congres, ‘Besturen als het spannend wordt’, is niet alleen actueel, maar ook urgent.

Het onderwerp is niet nieuw. We hebben als bestuurders vaker voor hete vuren gestaan. Denk aan de krakersrellen in de jaren tachtig, de onrust na de moord op Pim Fortuyn of recenter: de Corona-rellen. Maar vandaag staat niet het verleden centraal, maar vooral de toekomst.

Ik weet als geen ander hoe het is om in de frontlinie te staan. Als voormalig politieagent, raadslid en Gedeputeerde heb ik zelf ervaren hoe moeilijk het kan zijn om besluiten te nemen als de emoties hoog oplopen. Maar ik weet ook hoe mooi en waardevol uw ambt is. Hoe het voelt om mensen te helpen, om verbinding te maken, en om met beide voeten in de samenleving te staan.

Het burgemeestersambt is in 70 jaar veeleisender geworden: groeiende gemeentelijke taken, meer wettelijke verantwoordelijkheid voor veiligheid en integriteit, en een samenleving die steeds kritischer kijkt naar bestuur.

Tegelijkertijd is de burgemeester nu meer dan ooit de spil die dat vertrouwen moet herstellen – niet met macht, maar met dialoog en moreel leiderschap.

De afgelopen tijd hebben we gezien hoe de spanningen in onze samenleving toenemen. Of het nu gaat om de opvang van asielzoekers, de woningnood, of het klimaat – de emoties lopen soms hoog op. En die emoties landen bij u, in uw gemeenten.

We zien raadsvergaderingen die verstoord worden, bestuurders die uitgescholden, geïntimideerd en bedreigd worden, en zelfs aanslagen die worden beraamd.

We zien ook steeds vaker dat een kleine groep mensen het grondrecht om te protesteren misbruikt, met gebruik van geweld.

Het is een kostbaar grondrecht in onze democratie om op te komen voor je belangen en daar een stem aan te geven, ook in de vorm van protest. Dat geldt voor burgers én politici. Maar wie bestuurders intimideert of geweld tegen hen gebruikt, ondermijnt niet alleen de lokale democratie – nee, die tast de fundamenten aan van waar we met z'n allen voor staan. Dat kunnen en mogen we nooit accepteren.

We hebben het de koning in de Troonrede en later ook de minister-president treffend horen zeggen. Debat en verschil van inzicht horen bij een levende democratie. Maar wat er ook bij hoort, is de bereidheid elkaar over die verschillen heen op een volwassen manier de hand te reiken.

Want laten we eerlijk zijn: achter die boosheid schuilen vaak terechte zorgen. Zorgen over de toekomst, over de leefbaarheid in dorpen en wijken, en het gevoel dat de overheid er niet voor je is. Die gevoelens moeten we serieus nemen. Want als we één ding hebben geleerd, is het dat de kloof alleen maar groter wordt als we niet naar elkaar luisteren.

Tegelijk is luisteren alleen niet genoeg. Als de spanningen toenemen, kunnen we niet alleen vertrouwen op woorden. We moeten ook handelen.

Mijn boodschap van vandaag is simpel: u staat er niet alleen voor. Dit kabinet staat achter u. Niet met loze woorden, maar met concrete steun. Want een aanval op u, is een aanval op onze democratie.

We steunen u op drie manieren:

1. Veiligheid en weerbaarheid

We investeren structureel in het weerbaarder maken van het openbaar bestuur. Het Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur blijft de komende jaren beschikbaar. Ook ga ik in gesprek met de minister van Justitie en Veiligheid om ervoor te zorgen dat aangiftes van intimidaties en bedreigingen beter worden opgevolgd. U verdient bescherming, en daar maak ik me hard voor.

2. Steun en erkenning

We versterken het NGB, zodat u de tools en kennis heeft om uw werk te doen. Want u bent de hoeder van de verbinding. U bent degene die de nuance benadrukt, die de kou uit de lucht haalt, en die ervoor zorgt dat mensen elkaar blijven zien. Dat is geen gemakkelijke taak – maar wel een onmisbare.

3. Samenwerking

De rijksoverheid en het lokaal bestuur moeten samen optrekken. Dat betekent: snel schakelen binnen de veiligheidsdriehoek, maar ook tussen bestuurders onderling. Want alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat onze democratie veerkrachtig blijft.

Dames en heren,

Je vraagt je bijna af of er wel reden is voor een feestje. Maar er is wel degelijk reden voor trots. 70 jaar NGB bewijst het: deze tijd vraagt om burgemeesters die staan waar het gebeurt. U bent zo'n burgemeester – en uw werk is nu belangrijker dan ooit. U kunt het verschil maken.

U bent bij uitstek in staat om moreel leiderschap te tonen. Door neutraal te zijn en weg te blijven van polarisatie. Door normen te stellen als er grenzen worden overschreden. Maar ook door met humor en relativiseringsvermogen de kou uit de lucht te halen.

Het is geen toeval dat u uw werkplezier gemiddeld een ruime acht geeft. Dat het oriëntatieprogramma voor burgemeesters overtekend is en er druk wordt gesolliciteerd op vacatures voor burgemeesters.

Wij hebben u hard nodig. U bent de hoeder van de verbinding en degene die de democratische spelregels hoog moet houden.

Ik weet dat het soms voelt alsof u tegen de bierkaai vecht. Dat u tussen alle belangen in staat, en dat de kritiek harder klinkt dan de waardering. Maar laat me u dit zeggen: u doet ertoe. Uw ambt maakt het verschil.

Laten we daarom, in deze tijd van spanningen, één ding niet vergeten: we staan sterker als we samen staan. Als we naar elkaar luisteren, de ruimte geven aan elkaars zorgen, en als we elkaar steunen wanneer het moeilijk wordt.

Laten we de verbinding zoeken, ook als het spannend wordt. Laten we de nuance benadrukken, ook als de stemmen luid zijn.

En laten we vooral niet vergeten waarom we dit doen: omdat we geloven in een Nederland waarin we samen verder komen, ondanks onze verschillen.

Want dat is wat ons sterk maakt. Niet de afwezigheid van conflict, maar de bereidheid om er samen doorheen te gaan.

Dat is de kracht van ons lokale bestuur !

Dat is de kracht van de NGB !

En dat is de kracht van Nederland !

Dank u wel.